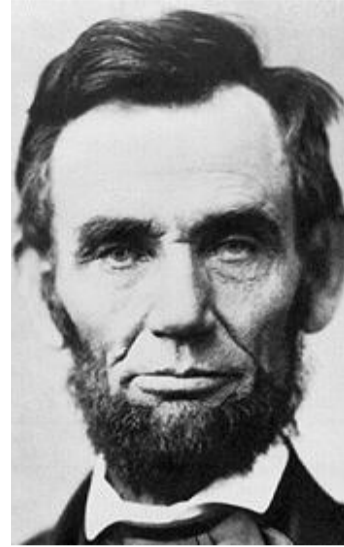

נאום גטיסבורג (The Gettysburg Address)

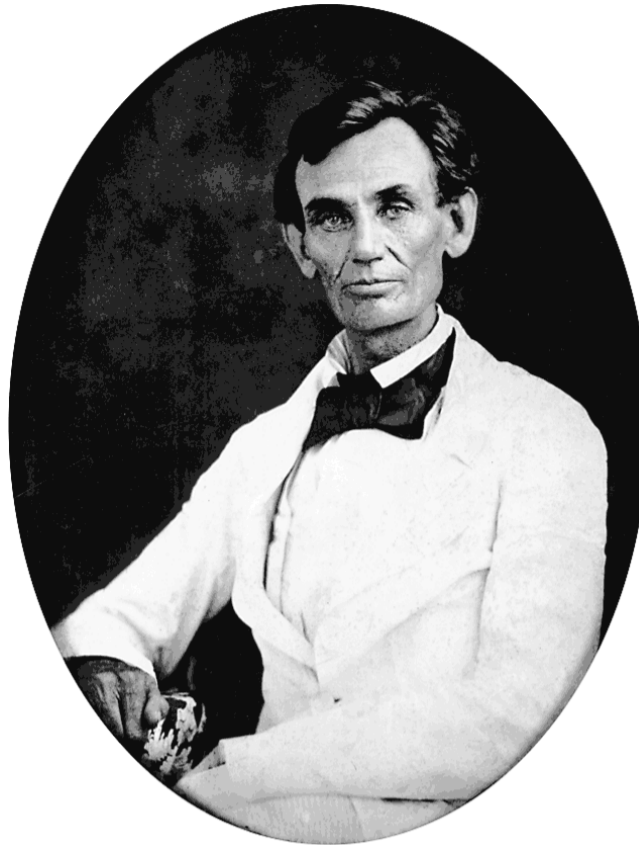
נוסח עברי

"עכשיו הוא שייך לדורות", אמר שר המלחמה אדווין סטנטון בשעה 7:22 בבוקר יום ששי, ה-15 לאפריל 1865. רק ששה ימים קודם לכן הסתיימה מלחמת האזרחים, וכחודש לפני כן נבחר הנשיא לכהונה שנייה. הרוצח – שחקן תיאטרון גזען ואכול-שנאה, מין מהדורה מוקדמת של יגעל אמיר וד"ר ארור גולדשטיין – ארב לקורבנו באולם התיאטרון לשם הלך הנשיא עם רעייתו בפעם הראשונה אחרי שנים רבות שלא יצאו לבלות. הוא ירה בו מטווח אפס. תשע שעות נאבקו הרופאים על חיי הנשיא, שגופו הארוך היה מוטל באלכסון על מיטה קטנה במלון שמעבר לרחוב אליו הובהל מהתיאטרון. עכשיו, איבריהם לינקן – שבשפה העברית התקבע בשם אברהם לינקולן – כבר לא היה שייך לאנשים סביב מיטתו אלא להיסטוריה.

אבל לי נדמה שכל מי שהציץ בפני עורך-הדין האלמוני מאילינוי עוד לפני שדרך כוכבו היה איכשהו מרגיש שלפניו אדם גדול מהחיים, ולא רק בגלל הקומה שהתנשאה לגובה 1.93 מטר. בעיני בני דורו היו פניו מכוערות, אבל נראה שהמצלמות היו ממש מאוהבות בפנים האלה, שעוטרו בזקנקן מוזר אחרי שילדה בת אחת-עשרה מניו-יורק כתבה לו בתקופת הבחירות כי כדאי לו לגדל זקן. אם יש פנים שהיושר, החמלה והתום ממש קורנים מהן, אלה הן פני לינקולן.

הוא נולד – הסיפור הוא כבר מיתוס, אבל נכון לכל פרטיו – בצריף עלוב, ילד יחף ולבוש סמרטוטים, שהתייתם מאמו וסבל מאכזריותו של אביו, לימד את עצמו קרוא וכתוב עד שנעשה עורך-דין ואחר כך פנה אל הפוליטיקה. ודווקא האיש הרך הזה מצא עצמו מאיץ ללא הרף בגנרלים הרדומים שלו להלום בכוחות הפורשים וסירב לכל הסכם שלום. הוא היה, כשאר בני דורו, גזען, שבז לאינדיאנים ולא האמין ששחורים ולבנים יכולים לגור בשכנות, אבל בסופו של דבר הוא שקרא דרור לעבדים. הוא למד בבית ספר רק שנה, אבל האנגלית שלו מעוררת עד היום קנאת סופרים ומלומדים. לינקולן, אולי האיש האומלל ביותר שהיה אי פעם בבית הלבן, היה צריך להתמודד בתקופת נשיאותו עם מות ילד שני, עם אשה שדעתה הלכה ונטרפה עליה ועם נחשולי שנאה ובוז מצד חלק גדול מהאומה עליה פיקד. ובעודו

נאבק בכל אלה, ניסה להסביר לעצמו למה נגזרה על ארצו שפיכות דמים כזאת. המשרתת השחורה של אשתו, אליזבת' קקלי, הציצה פעם מעבר לכתפו וראתה כי הוא קורא את ספר איוב. בנאום ההכתרה השני שלו אמר: "אם חפץ אלוהים כי תימשך המלחמה... עד כי כל טיפת דם שהוקזה על-ידי השוט תכופר בטיפת דם אחרת שהוקזה על-ידי החרב, כפי שנאמר לפני שלושת אלפים שנה, ייאמר כן גם עתה [תהילים י"ט 10]: מִשְׁפָּטֵי יְהוָה אֶמֶת, צְדָקוֹ יִחְדָּו."

את "נאום גטיסבורג" נשא בבית הקברות החדש שהוקצה בפנסילבניה בתום אחד הקרבות המכריעים במלחמה. הנואם שלפניו, אדוארד אוורט, דיבר שעתיים תמימות. לינקולן קם, השמיע עשרה משפטים ושב להתיישב על מקומו. אוורט שלח לנשיא פתק: הלוואי ויכולתי להתקרב לנושא בשעתיים כפי שעשית בשתי דקות.

ספריית הקונגרס הציגה לפני כמה שנים תרגום עברי ישן לנאום זה בידי שמעון הלקין. הלקין בחר, בצדק, להריק את האנגלית הגבוהה של לינקולן אל מילים מקראיות או תלמודיות, אבל העברית שיצאה מתחת ידו כבר אינה מובנת לישראלים בני זמננו. תרגום נוסף, "קולקטיבי", פורסם בוויקיפדיה העברית, אבל היה חובבני. לפיכך הרשיתי לעצמי להציע תרגום חדש, אותו פרסמתי לראשונה ברשת ב-2003.

לתומי חשבתי שאני המתרגם הבא אחרי הלקין, אבל עד מהרה הועמדתי על טעותי. דורון רובינשטיין, איש האקדמיה ללשון עברית, התקשר אליי וסיפר כי ממש באותם ימים הרצה לראשונה על עבודה שלו שעסקה בתרגומים לעברית של הנאום – שלוש-עשרה במספר! האם אוכל לקבל עותק מעבודתו? אה-בה-מה, אמר האיש, זה עוד לא גמור, זכויות יוצרים וכו', אבל הבטיח לשלוח עותק ממאמרו לכשיושלם.

חזרתי לתרגומי אחרי כמה שנים. בוויקיפדיה כבר מופיע ערך מפורט על נאום גטיסבורג, על ההיסטוריה שלו, על חמש הטיטות שלו בכתב-ידו של לינקולן וגם קישור לעדותו המוקלטת והמאוד מרגשת של עד ראייה. על אלה נוסף תרגום עברי חדש של אליהו ציפר. תרגום הלקין הוסר מאתר הקונגרס אבל הופיע בבלוג פרטי. תרגומי הועתק בבלוג אחר, עם הערה מוצדקת על טעות שנפלה בו, ולבסוף לא התאפק בעל הבלוג והוסיף תרגום משלו. חזרתי אל רובינשטיין: האם המאמר גמור? לא, אבל הוא פרסם מאמר על שלוש-עשרה התרגומים הראשונים ב"הארץ"

(http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArt.jhtml?itemNo=313907&nl=02_07.)

ומיד הגיע מכתב למערכת על התרגום הארבע-עשרה, פרי-עטו של לא-אחר מאשר ההיסטוריון המנוח יוסף נדבה מאוניברסיטת חיפה, מחברו של ספר ידוע על תורת הנאום. כאן עברתי חוויה אישית חזקה: הסתכלתי למעלה אל מדף הספרים שירשתי מאבי ז"ל, וביניהם היה ספרו של נדבה, אותו קראתי בילדותי. אין ספק שקראתי גם את הנאום הזה ושכחתי ממנו לגמרי! גם מרצה בן ימינו לתורת הנאום מאוניברסיטת חיפה, יוסי בר, הוסיף תרגום:

www.amalnet.k12.il/sites/commun/library/afalot/2004177.doc

אני קורא את התרגומים, מתרגש מהיופי ומהיצירתיות הפרשנית של כמה מהם ומציץ שוב בזה שלי. כן, יש מקום לכמה שיפורים, ועל כן אני מחליף מילה או ביטוי פה ושם, אבל עדיין, לדעתי הלא-אובייקטיבית, זה התרגום הנאמן ביותר של הנאום ורוחו לעברית של ימינו. בעקבות הלקין נתתי לתרגום צליל תנ"כי בכל מקום בו נקט לינקולן אנגלית ספרותית, אבל באופן המשתלב עם העברית העכשווית כשם שהאנגלית האמריקנית היומיומית הייתה הבסיס לנאום עצמו. גם דיללתי את הפיסוק, כפי שנהוג כיום גם באנגלית עצמה, כדי לא לפגום בשטף הדברים.

אז הנה, ביום בו נבחר ברק אובאמה לנשיאות, עוד אבן עברית קטנה על המצבה הגדולה.

19 בנובמבר 1863

לפני שבע ושמונים שנה הולידו אבותינו על יבשת זו אומה חדשה, אשר הורתה בחרות וייעודה האמונה כי כל בני האדם שווים נבראו.

עתה נתונים אנו במלחמת אזרחים גדולה, לבחון אם אותה אומה, או כל אומה אשר זו הורתה וזה ייעודה, תיכון לאורך ימים. נפגשים אנו בשדה-מערכה גדול של אותה מלחמה. באנו להקדיש חלקה משדה זה כמקום מנוחה אחרונה לאלה אשר נתנו כאן את חייהם למען תחיה אותה אומה. אכן יאה ונאה הוא כי זאת נעשה.

אולם, במובן רחב יותר, איננו יכולים להקדיש – איננו יכולים לקדש – איננו יכולים לרומם – אדמה זו. האנשים האמיצים, חיים או מתים, אשר לחמו כאן, קידשוה לאין ערוך יותר מכוחנו הדל להוסיף או לגרוע. העולם כמעט לא ישמע, אף לא יזכור לאורך ימים, מה אומרים אנו כאן, אך הוא לעולם לא יוכל לשכוח מה עשו הם כאן. לנו, החיים, מוטב כי נהיה דבקים כאן במלאכה הלא-גמורה אשר אלה שלחמו כאן החישוה עד הנה באצילות כזאת. לנו מוטב כי כאן נדבק במשימה הכבירה אשר עודה בפנינו – כי ממתים דגולים אלה ניטול משנה-מסירות לאותו ייעוד אשר למענו נתנו הם את מלוא מסירותם – כי כאן נגמור רום אומר כי מתים אלה לא לשוא יהיה מותם – כי אומה זו, תחת שמי אדוני, תזכה ללידה חדשה של חופש – וכי ממשלה של העם, על-ידי העם, למען העם, לא תכלה מן הארץ.

The Gettysburg Address

Four score and seven years ago our fathers brought forth on this continent, a new nation, conceived in Liberty, and dedicated to the proposition that all men are created equal.

Now we are engaged in a great civil war, testing whether that nation, or any nation so conceived and so dedicated, can long endure. We are met on a great battle-field of that war. We have come to dedicate a portion of that field, as a final resting place for those who here gave their lives that that nation might live. It is altogether fitting and proper that we should do this.

But, in a larger sense, we can not dedicate – we can not consecrate – we can not hallow – this ground. The brave men, living and dead, who struggled here, have consecrated it, far above our poor power to add or detract. The

world will little note, nor long remember what we say here, but it can never forget what they did here. It is for us the living, rather, to be dedicated here to the unfinished work which they who fought here have thus far so nobly advanced. It is rather for us to be here dedicated to the great task remaining before us -- that from these honored dead we take increased devotion to that cause for which they gave the last full measure of devotion -- that we here highly resolve that these dead shall not have died in vain -- that this nation, under God, shall have a new birth of freedom -- and that government of the people, by the people, for the people, shall not perish from the earth.